

„STĂPÂN DE EPOCĂ”

Bănățenii și-au abandonat toată grija conducerii politice unei familii, Mocioneștilor, care numărând mai multe generații de conducători, a luat caracterul unei Dinastii. Influența acestei familii, a unora dintre membrii ei, ca Andrei, mai târziu Alexandru, a fost enormă. În deosebi Andrei, printre anii 60-70-80, este stăpân de epocă. Este singurul român care se bucură de prietenia personală a Împăratului. Mare lucru pe atunci, când nu exista decât o singură forță în stat: voința Împăratului! Andrei Mocioni ia lupta în acest timp, cu succes și cu Sârbii, tari și ei la Viena, prin Iellacici și cu Ungurii. Pe acest timp cade restaurarea mitropoliei din Sibiu, restaurare în care alături de Șaguna,

Mocioni are rolul principal.

Dar la 1861 Bănatul este reanexat la Ungaria și Împăratul lunecă încet sub influențe maghiare. Aceasta îl amărăște atât de mult pe Andrei Mocioni, încât rupe relațiile sale cu Viena și se retranșează în Bănat, unde este stăpân absolut și unde organizează o îndârjită și mândră rezistență. Ungurii reocupă Bănatul dar se lovesc de această rezistență la tot pasul. Ca să o paralizeze îl aduc pe Împărat în Bănat și candidează în primele alegeri pentru Dieta din Budapesta la Lugoj, împotriva lui Andrei Mocioni, pe Eftimiu Murgu, rămas de la 1848 consecvent prieteniei sale cu Ungurii. Care a trebuit să fie autoritatea lui Andrei Mocioni, ca, cu toată vizita imperială, cu toată

presiunea administrativă, cu toată candidatura demagogică a lui Eftimiu Murgu, român contra român, el să zdrobească aceste forțe laolaltă și să iasă învingător cu 600 voturi contra celor abea 90 voturi pe cari le întrunește Murgu. Timpuri interesante, când aici în Bănat, un român, sub stăpâniri vrăjmașe, acumula atâta autoritate, încât să nu existe alta care să se măsoare cu ea. Adevăratul King, cum lămurește Carlyle, noțiunea de Rege, adică omul, căruia i se supun toți. Antagonismul Mocioneștilor a mers crescând pe măsură ce Împăratul luneca mai departe sub supremația maghiară.

(Fragment din discursul rostit de Sever Bocu, la Timișoara, în 1834, într-o ședință a Sindicatului Presei Române din Ardeal și Bănat)

Din poezia frumoasă a lumii

Primăvara

Virgil CARIANOPOL

*Din somnul orb de noapte-ntunecoasă,
De unde-au stat departe de frumos,
Se reîntorc livezile acasă
În rochii înflorite până jos.*

*E primăvară, iarăși primăvară!
Pe fiecare margini de fâgaș.
Își scot strămoșii degetele-afară,
De ghiociei, de crini, de toporași.*

*Se simte iarăși mirosul câmpiei,
Din nou aruncă soarele pojar,*

*La cântecul înalt al ciocârliei,
Ies roadele cu capetele-afar'.*

*Aruncă ziua peste tot cu vrăbii,
În codrii cucii iar-au năvălit.
Se bat cu gâtul păsările-n săbii,
Și glasurile-și dau la ascuțit.*

LA PAS PRIN CAPITALA BANATULUI • LA PAS PRIN CAPITALA BANATULUI

IOAN HAȚEGAN

După anul 1716, Sfântul Ioan Nepomuk a devenit patronul spiritual al catolicilor din Banat. O asociație caritabilă ce-i purta numele a hotărât să construiască un spital; în anul 1735 se pune piatra de temelie a spitalului; era o clădire cu un etaj, în stilul baroc. Peste doi ani, în 1737, spitalul este gata. Asociația îl încredințează fraților călugări din ordinul mizericordienilor („popii negri”) sosiți la Timișoara. În timpul epidemiei de ciumă din 1738/9, patru dintre ei se jertfesc, aducând alinare celor năpăstuiți.

Aceeași asociație ridică, în continuarea

Timișoara anului 1899. În fundal, Biserica Călugărilor Mizericordieni

spitalului, clădirea bisericii romano-catolice, între anii 1748-1753. Este o clădire cu o singură navă și boltă semicirculară; hramul este Sfântul Josif. Constructorul a fost

timișoreanul Caspar Dissel; are una dintre cele mai vechi și valoroase orgi din Banat. Din 1948 a fost dezafectată. După 1990 a devenit lăcaș de cult greco-catolic.

Spitalul mizericordienilor și farmacia aferentă au fost primele asemenea așezăminte din Timișoara și Banat.

În noaptea de 6/7 iulie 1849, bombardamentul a atins complexul (spital, farmacie, o valoroasă bibliotecă), care a ars din temelii. În anul 1851, complexul este refăcut în varianta de astăzi.

În clădirea spitalului funcționează azi Clinica de Oftalmologie. Un monument pe lângă care trecem des fără a-i cunoaște trecutul.

Foaia de Giarmata

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Adrian Petrișor - geniul din fața tablei de șah!

Campion european la șah rapid și de patru ori campion național, acestea sunt doar câteva dintre rezultatele pe care le-a obținut Adrian Petrișor, geniul cu care Giarmata se mândrește. Tânărul joacă șah de la vârsta de 7 ani și în cei 13 ani de activitate a obținut zeci de medalii și diplome, atât la concursurile naționale, cât și la cele internaționale. Acum, are 20 de ani și este „Maestru Internațional în șah”. În acest număr vă prezentăm povestea de succes a celui mai bun șahist din România, un tânăr ambițios, un model demn de urmat!

Cum ai început să joci șah, de unde vine această pasiune?

▶ Am învățat să joc șah uitându-mă la părinții mei, mi-a plăcut, am învățat foarte repede, în 2-3 luni am început să câștig constant, iar apoi părinții mei au decis să mă ducă la un club din Timișoara.

Acum joci șah de performanță, câte ore te-ai antrenat, zilnic, ca să ajungi la acest nivel?

▶ La 12 ani am ieșit pentru prima oară campion național, iar la 10 ani m-am clasat pe locul 4, jucând și primul meu campionat mondial, în Grecia, insula Creta, pregătindu-mă aproximativ 2h-3h zilnic.

Ce reprezintă șahul pentru tine?

▶ Șahul pentru mine este totul, este sportul care mi-a adus cele mai mari satisfacții, iar cu ajutorul lui am avut ocazia să vizitez: Grecia, Cehia, Turcia, Serbia, Bulgaria, Croația, Muntenegru, Franța, Anglia, iar cel mai recent, India.

Am înțeles că poți să faci mutări cu spatele la tabla de șah. Cum de ai ajuns la această performanță? Cât de greu a fost?

▶ Da, pot să joc partide fără să privesc tabla,

2 partide simultan, poate chiar 3. A fost un drum foarte lung, cu multă pregătire, foarte multă tactică și principalul avantaj este memoria vizuală foarte bună (puneam o anumită poziție pe tabla de șah, o priveam 5-10 secunde, iar mai apoi răsturnam piesele și trebuia să le așez la loc în poziția lor inițială).

La nivelul la care ai ajuns tu, este un sport destul de costisitor, ți-ai găsit un sponsor sau te susțin părinții în totalitate?

▶ Da... șahul este destul de costisitor, sunt legitimat la C.S. Muncitorul Reșița, echipă în Superliga României, care suportă plata a 3-4 turnee pe an, în România, iar restul turneele sunt plătite de părinții mei. Acum, recent, am ajuns la o colaborare cu domnul primar, Virgil Bunescu, în vederea sponsorizării mele la Campionatul European de

Seniori din Polonia, în mai, iar eu, în compensație, mă voi ocupa de afilierea secției de șah la clubul din Giarmata și în același timp voi oferi cursuri gratuite elevilor din Cerneteaz și Giarmata, pasionați de acest sport. Sper ca această colaborare cu domnul primar să se întindă pe o perioadă cât mai lungă, eu să devin mare maestru, iar cât mai mulți copii din Giarmata să devină pasionați de acest sport și de ce nu, să avem mai mulți campioni naționali.

În ceea ce privește șahul, cum te vezi în viitor, ce îți mai dorești?

▶ Evident, prima dorință este de a atinge ultima „Treaptă” în șah, aceea de Mare Maestru, actualmente fiind Maestru Internațional cu un coeficient ELO de 2400, iar mai apoi să încerc să fac în Giarmata un club de performanță în șah cu sprijinul domnului primar Virgil Bunescu și al domnului director al școlii Generale cu clasele 1-8 Giarmata, Ciora Gabriel, persoane care sunt deschise la această sugestie.

INTERVIU REALIZAT DE
DAIANA ROȘCA

Millenium Giarmata, rețeta succesului!

Suntem o familie și nu ne lăsăm învinși!

Călin COJOCARU

Când spui Călin Cojocaru, spui Millenium Giarmata. La cei 34 de ani, tânărul antrenor a reușit să-i motiveze pe jucători pentru a obține cât mai multe victorii. Dovada? Rezultatele bune din ultima perioadă pot să propulseze echipa direct în Liga a 2-a.

Ce reprezintă fotbalul pentru dumneavoastră?

▶ Fotbalul pentru mine este totul. Cu multă pasiune practic acest sport care în timp a devenit o meserie. Toată viața mea am jucat fotbal și nu mă vad într-o altă postură.

De ce Millenium Giarmata?

▶ În primul rând sunt la echipa aceasta de 6 ani de zile, practic am trecut prin toate funcțiile. La început am fost jucător, iar acum Millenium este familia mea, este acel copil pe care vreau să-l cresc frumos.

Ce ne poți spune despre prestația jucătorilor din ultimele meciuri?

▶ Sunt mulțumit, chiar dacă am început mai modest cu 2 egaluri, o victorie și o înfrângere nu ne lăsăm! Prin muncă și ambiție o să ne atingem obiectivele.

Cât de greu este să fiți antrenor?

▶ Nu este ușor când lucrezi cu oamenii. Am multă răbdare cu ei, îi susțin din toate punctele de vedere și sunt ferm convins că rezultatele nu vor întârzia să apară.

Ce obiective aveți pentru perioada imediat următoare?

▶ Orice antrenor vrea să ajungă cât mai sus, noi ne promovăm prin muncă. Mai avem 9 meciuri de susținut și dacă trecem cu bine urcăm în liga a 2-a. Avem șanse, în ultimul timp am fost de neînvinși în meciurile din deplasare și cred că reprezentăm comuna Giarmata așa cum se cuvine. Pe această cale îi mulțumesc domnului primar, Virgil Bunescu, care ne-a ajutat foarte

mult. Și, nu în ultimul rând, le mulțumesc tuturor colegilor din staff pentru că suntem o adevărată familie.

INTERVIU REALIZAT DE
ESTERA ROSENBLUM

A fi o femeie independentă în societatea de astăzi este deosebit de important!

Camelia PĂIAN

În cadrul Primăriei din Giarmata lucrează un om cu suflet mare. Camelia Păian, consilier superior în cadrul biroului social a reușit să aibă succes în toate domeniile în care a activat din trecut și până în prezent. În urmă cu 20 de ani, Ingineria a fost prima dragoste, pasiunea din adolescență ce a determinat-o să

facă cercetare în abatoarele de păsări. A predat o perioadă scurtă și în învățământ la o clasă de Chimie-Biologie. După anii 90, cercetarea a pierdut teren, iar ea a fost nevoită să se reorienteze. De această dată a ales să activeze în domeniul social și a început să lucreze la Asociația Surzilor din România. „Din punct de vedere al carierei, atunci am atins apogeul. Am organizat proiecte și multe activități pentru persoanele cu handicap. M-am specializat în limbajul de surdocetitate. Am primit sprijin din străinătate și am deschis un centru pilot pentru persoanele cu handicap. În acel moment a fost singura asociație la nivel național cu sediul în Timișoara”, ne-a declarat Camelia Păian.

De ceva timp, lucrează în cadrul Primăriei Giarmata, dar nu a renunțat să ajute persoanele cu nevoi speciale. Soțul și familia au sprijinit-o mereu.

INTERVIU REALIZAT DE
ANDRADA CADARIU

Foaia de Ramna

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Ureau să le asigur tinerilor din comună, un trai mai bun

Magdalena CIUREA - primarul comunei Ramna

Prin muncă și perseverență, Magdalena Ciurea a demonstrat că poate să conducă Ramna mai bine decât un bărbat. Doamna de fier, așa cum este alintată de sătenii din comună, a reușit să combată toate prejudecățile, cum că o

femeie nu poate fi primar...

▶ Am 42 de ani, sunt născută la Reșița, am crescut și copilărit la Ramna. Am fost în perioada 2008-2012 viceprimar al comunei Ramna de la Partidul Noua Generație, iar în anul 2012 am candidat de la PD-L, unde am câștigat Primăria. Am intrat în politică datorită faptului că m-am ocupat de echipa de fotbal AS RAMNA. Soțul meu fiind plecat la muncă în Spania, am rămas eu cu echipa și cei de la PNG mi-au propus să candidez de la acest partid, fiind o strânsă legătură între fotbal, Steaua București și Gigi Becali cu PNG. Am candidat și în anul 2008, dar din păcate am pierdut alegerile. La propunerea unui primar foarte bun, prieten al meu, am acceptat să candidez de la PD-L în 2012, chiar dacă lucrurile au luat o întorsătură neașteptată prin plecarea domnului Frunzăverde din partid, eu am rămas la PD-L. Am câștigat alegerile când nimeni nu se aștepta ca PD-L să câștige o primărie.

Sunteți o femeie frumoasă și ambițioasă, cu siguranță ați fi avut succes în orice domeniu, totuși de ce ați ales să faceți politică?

▶ La început când mi s-a propus nu am fost de acord să intru în politică. Tatăl meu a fost cel care s-a împotrivit cel mai mult, fiind conștient că este greu să-l înving pe fostul primar, dar și faptul că este foarte greu

să mulțumesc pe toată lumea. Soțul meu a fost cel care m-a convins să candidez. Sunt mulți tineri în Ramna plecați în străinătate și îmi doresc să vină acasă, dar să aibe minimul de confort așa cum au avut printre străini, cu străzi asfaltate, alimentare cu apă, canalizare, parcuri pentru copii, piețe, școli și tot ce se poate face mai ales că la noi nu avem niciun proiect cu fonduri europene. Tinerii și-au dorit foarte mult o schimbare.

Politica este o lume dură, în care femeile își fac loc cu mare greutate. Cât de dificil a fost să obțineți această funcție?

▶ A fost foarte greu, dar am crezut în șansa mea până la capăt. Mulți au fost sceptici în privința mea, fiind femeie, că nu voi face față situației, dar acum unii cetățeni sunt mulțumiți că într-un timp foarte scurt am reușit să realizez multe lucruri cu bani puțini. Am învins un primar care a stat 18 ani la conducerea primăriei fără să facă nimic în comună. Secretul succesului meu este că am ajutat multă lume săracă și bolnavă și consider că Dumnezeu m-a răsplătit pentru aceste lucruri bune pe care le-am făcut. Pentru mine nu contează culoarea politică, eu îmi doresc să realizez multe pentru comuna mea.

Bărbații din subordine s-au obișnuit cu ideea de a fi conduși de o femeie?

▶ Cred că da, s-au obișnuit chiar dacă la început a fost un șoc pentru ei că eu i-am pus la muncă, ceea ce înainte ei nu făceau. La Primăria Ramna predomină femeile. Uneori sunt și discuții, dar eu sunt mulțumită de colaborarea cu ei.

Sunteți un bun lider, o femeie de succes, dar și mamă și soție. Aveți foarte multe responsabilități. Ați reușit să găsiți un echilibru între familie și carieră... Dacă da, care este rețeta?

▶ Sunt căsătorită din anul 1989 cu Ciurea

Ilie, Dumnezeu m-a binecuvântat cu o fiică minunată care are 22 de ani și este studentă la Reșița, am o familie frumoasă care mă susține în tot ceea ce fac. Datorită lor am reușit și pot să îmi duc la capăt proiectele pe care le am. Rețeta echilibrului între familie și carieră este că nu trebuie să-mi neglijez familia și chiar dacă se mai întâmplă uneori sunt susținută și ajutată mereu. Eu am un principiu că dacă îți dorești ceva cu adevărat, reușești, dar în viață trebuie să fii serios și hotărât.

Ce planuri aveți pentru comună?

▶ Aștept cu nerăbdare calendarul finanțărilor cu fonduri europene nerambursabile perioada 2014-2020 să depun proiecte pentru alimentare cu apă, canalizare, străzi comunale asfaltate, trotuare, reabilitarea căminelor culturale din Ramna și Valeapai, drumuri agricole și tot ce este nevoie de făcut în comună. Mai avem două sate aparținătoare, Valeapai și Bărbosu, unde populația este îmbătrânită. Datorită DJ 585 pe care se circulă foarte greu, o să fac demersuri pentru asfaltarea acestui drum, chiar dacă este greu de realizat. Îmi mai doresc să accesez fonduri pentru covor asfaltic nou pentru drumul comunal care face legătura între Ramna și Berzovia.

Cu siguranță sunteți un model demn de urmat. Vă rog să le dați câteva sfaturi femeilor care vor să facă carieră în politică.

▶ Este adevărat că o femeie face greu carieră politică, dar dacă nu are curaj, ambiție și o familie care să o susțină nu va putea reuși. Chiar dacă acum suntem doar 3 femei primar în județul Caraș-Severin, eu îmi doresc cât mai multe femei să mă urmeze și să reușească.

INTERVIU REALIZAT DE
MIRUNA LOTEANU

RAVNA DE PE HARTA IOZEFINĂ

DANIELA IACOBESCU

Prima atestare documentară a existenței comunei datează din anul 1364, când apare sub numele de Ravna. Numele satului apare în diferite documente, sub diferite forme, după cum l-a înregistrat urechea celui care l-a scris sau din tendința de a-i camufla numele real: Ravna, Ramna, Rabna, Rafna.

Locuitorii săi i-au zis însă întotdeauna Ramna. Numele de Ramna apare într-un document din 13 noiembrie 1400 (document ce se referă la iobagii luați nobilului Himfy). În conscripția din 1717 se spune că Bocșa și Rabna aparțin districtului Vârșeț. Pe harta întocmită de Grisellini (1776) și publicată în lucrarea sa „Istoria Banatului Timișan” localitatea apare cu numele de Rafna, denumirea ei oficială în timpul stăpânirii habsburgice.

Pe harta iozefină a Banatului realizată între 1764-1785, comuna Ramna apare cu numele de Ravna. Deși localitatea este atestată documentar doar din anul 1364, vechimea acestei așezări omeneste este mult mai mare, fapt confirmat de dovezile arheologice descoperite în zonă. În împrejurimile localității au fost găsite în urma unor săpături arheologice obiecte care datează din epoca pietrei și a bronzului.

CASTELUL ATANASIEVICI, COMOARA DIN VALEAPAI!

KATHERINE SCHNEIDER

Imaginea generală a castelului din Valeapai este neoclasică, tipică pentru secolul XIX. Clădirea are trei registre principale: registrul soclului, cel median și cornișa. Fațadele principale sunt compuse simetric față de axul de compoziție, ce marchează zona de acces principal. Întărite vizual cu frontoane, zonele de acces sunt tratate cu arcaturi și pilaștrii cu capiteluri toscane, iar pe fațada principală, accesul este marcat prin prezența unui portal. Azi nu se mai pot vedea decât urme ale acestuia. Ferestrele de la nivelul etajului au ancadrame de factură neoclasică și erau umbrite de obloane de lemn. Decorațiunile sunt realizate din tencuială și stuc alb.

Datele istorice atestă faptul că în a doua jumătate a secolului XIX moșia din Valeapai este moștenită de o nepoată a fraților Atanasievici. Soțul acesteia, baronul Tallian Béla, arendează moșia nobilului Ambrozy Béla, care va ipoteca terenul. Astfel, după Primului Război Mondial, proprietatea va fi cumpărată de familia Riesz. În perioada comunistă conacul a fost utilizat inițial ca și Casă de Nașteri, apoi ca sediu CAP și loc de cazare a muncitorilor sezonieri. După 1989, palatul a fost abandonat.

Foaia de Vermeș

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

ION DAMIAN - PRIETENUL DIN PRAĞUL PRIMĂVERII

VASILE TODI

De lumea asta am nevoie de puțin, iar de puținul acela am nevoie și mai puțin, spunea Sfântul Francisc de Assisi, pe numele său laic Giovanni Bernardone, dar de prieteni, e nevoie viața toată și numărul lor nu este niciodată... destul.

De acest adevăr, m-a convins „lesne” Ion Damian, primarul de azi al comunei Vermeș, atunci când l-am întâlnit în aceste zile de primăvară, care primăvară, se desprinde tot mai greu din îmbrățișarea ierni și vă asigur că omul acesta umblă cu floarea omeniei la reverul inimii. Altfel, nu ar avea atâtea vorbe frumoase, pentru oamenii din jurul său. Vermeșul, pentru cei de aiurea, adică pentru cei de dincolo de Țara Banatului, este o localitate cu

hotarul în județul Caraș-Severin și cu aura aceluiși hotar, în județul Timiș.

În Vermeșul acestui destoinic primar, pot veni cu blocnotes-uri, primari de dincolo de Carpați, pentru a-și însuși arta administrației bănățene.

Modest și cu grijă pentru cuvântul întemeietor, Ion Damian, se lasă cucerit de dialog, atunci când este încurajat de interlocutor să vorbească despre locul nașterii sale, despre Vermeș și oamenii lui.

Obişnuiesc și mi-am obișnuit prietenii, iar Ion Damian este unul din ei, ca la capătul însemnărilor închinatelor lor, să le ofer în dar, o poezie. O fac și acum, cu gândul că selecția mea, îl va bucura atât pe el, cât și pe dumneavoastră, cititorii „Foi de Vermeș”, redeşptându-vă „sentimentul primăverii”

Spune poetul:

*Suave astenii de primăvară
și cugetarea-ntr-un impas difuz
și verb rotund ca un sigil în ceară
abia ghicit și dulce la auz.*

*Prin vârstă iarăși iezere alpine
privind, spre cer, orbite de lumini -
Poetul vă previne: vremea vine
până și-n cer să fim printre vecini.*

*Venim cu sentimentul primăverii
acut, în toți, uitând că ore bat.
Genealogic arbori, merii, perii
ne smulg din vârsta timpului uscat.*

*Acum pe umeri ridicăm lumina
și ducem orele, distrați pe mâini.
Albi de nesomn suntem precum hermina
Și străvezii de parc-am fi fântâni.*

VERMEȘUL din drumul LEGIUNII A IV-A

SABINA LIVESCU

Vermeșul este atestat documentar din anul 1369, încă din perioada dacoromană deoarece drumul care trecea prin castrul roman BERZOVIS (Berzovia) al LEGIUNII A IV-a FLAVIA FELIX ce ducea până la SARMISEGETUZA trecea pe la doar 7-8 km sud de actuala așezare.

La început Vermeșul era o așezare autohtonă împărțiată, fiecare familie avându-și casa și gospodăria pe bucata de pământ pe care o posea. Așezarea avea aspectul tipic al comunităților dacice, ce s-a păstrat până în secolul al XIII-lea. Numele satului vine de la un baron maghiar pe nume VERMESY care a adus mai mulți iobagi din sudul Transilvaniei și din Ungaria. În 1389, purtând numele baronului Vermesy-VERMISPATAKAFO- satul a intrat în proprietatea familiei maghiarizate HIMFY, care-și avea reședința în satul Ersig. La recensământul din 1717 Vermeșul avea în jur de 100 de case și făcea parte din districtul Ceacova. Pe vremea MARIEI TEREZA sunt siliți să-și grupeze locuințele pentru a fi mai ușor de supravegheat de către autorități.

În timpul revoluție din 1848 un număr de 37 de vermeșeni s-au înrolat în rândurile forțelor revoluționare din Bocșa. În timpul primului război mondial vermeșenii trebuiau să intre în armata austro-ungară, dar mulți au fugit în România, înrolându-se în armata română.

ADALBERT GYURIS, PERSONALITATE MARGANTĂ PENTRU COMUNA VERMEȘ!

CORNELIA VASILI

Adalbert Gyuris s-a născut pe 23 august 1953, în comuna Vermeș din județul Caraș-Severin. Un bun pictor, sculptor, poet, scriitor, publicist și rebusist român de etnie germano-maghiară. Își petrece copilăria în satul Izgar din comuna natală. În iarna anului 1963, toată familia se mută la Bocșa Română, în apropiere de Reșița. Adalbert Gyuris începe școala primară la Izgar și își continuă studiile primare, liceale și tehnice la Bocșa și Reșița. Urmează cursurile Școlii Populare de Artă din Reșița, absolvind în 1984. Fiind încă elev a dorit să trimită o scrisoare cu încă doi colegi de școală generală la Radio „Europa Liberă”. Plicul a ajuns însă la securitate. A fost anchetat din anul 1970 până în anul 1989, la început săptămânal, apoi frecvența a scăzut la o dată pe an. În 1970 debutează în publicistică.

În 1996 devine membru al Asociației Caricaturiștilor Profesioniști din România. Un an mai târziu, emigrează în Germania și se stabilește la Augsburg. Activitatea sa publicistică acoperă o paletă largă, de la articole de presă, reportaje, rebus și enigmistică, la poezie și povești. Colaborează cu ziare și reviste din România (peste 50 de publicații) dar și din străinătate.

FÂNTÂNĂ ARTEZIANĂ LA VERMEȘ

OANA LUNCAN

Până în primii ani după colectivizare, asemenea fântâni erau frecvente în Banat. Acum, acestea pot fi numărate pe degete. Una dintre fântânile cu un debit deosebit de mare este și cea de la Vermeș, Caraș-Severin, situată lângă șoseaua dinspre Berzovia.

Foaia de Anina

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

SEMMERINGUL BĂNĂȚEAN

ANA-MARIA POPA

Daugurată la 15 decembrie 1863, linia Oravița - Anina este cea mai veche cale ferată activă din România. A fost construită în epoca în care Banatul făcea parte din Imperiul Habsburgic.

Dificultatea și pitorescul liniei i-au adus supranumele de Semmeringul Bănățean, aluzie la prima cale ferată montană din Europa, respectiv Semmering din Austria, construită cu 10 ani mai devreme. Construcția căii ferate Oravița-Anina, în lungime de 33.4 km, a fost motivată de descoperirea zăcămintelor de cărbuni și metale prețioase de la Anina și prelungia linia Oravița-Baziaș, prima cale ferată de pe teritoriul României de astăzi, inaugurată în 1854. În acest fel, cărbunii puteau fi transportați pe calea ferată direct de la Anina până la portul dunărean Baziaș.

Din întreaga linie Baziaș-Oravița-Anina, astăzi mai este activă doar linia Oravița-Anina. Inclusă în patrimoniul istoric al României, după închiderea exploatărilor miniere din zona Anina, această linie mai deservește doar traficul de călători. Profilul greu al liniei prin Valea Jitinului a impus construcția a numeroase lucrări de artă: 14 tuneluri, 10 viaducte, ziduri de sprijin și tăieturi în munte.

Impresionante sunt tunelurile săpate direct în stâncă, fără portaluri.

Marea artă a construcției acestei căi ferate, constă în faptul că are o înclinare de 20% față de celelalte căi ferate care au avut o înclinare cu diferență de nivel de 14%. De asemenea raza curbelor la această linie este de 114 m față de celelalte căi care au o rază de 150 m. Din aceste motive au fost nevoie de locomotive și vagoane speciale. Toate acestea și frumusețea naturală a Munților Semenic fac din calea ferată Oravița-Anina un excelent obiectiv turistic.

Mai este nevoie oare de alte argument, pentru a vizita această linie unicat a Țării Banatului?

ET IN ARCADIA EGO

ION MARIN ALMĂJAN

Cea dintâi imagine a Aninei mi-am creat-o în urma povestirilor pe care le-am ascultat de la sora bunicii, care era pilăriță. Adică, umbla prin sate și strângea ouă pe care le revindea la Anina. „Știi, copile, la Anina cotărițele umblă pe sus”, mi-a zis. Am încercat în fel și chip să-mi imaginez cotărițele împletite din nuiiele cu care se cărau știuleții sau boabele de cucuruz în pod, dar și alte lucruri din gospodărie, zburând. Ca să zboare le-am adăugat obligatoriu două ari-pioare. Doar în ziua în care am intrat pentru prima oară în Anina, am realizat cum arătau în realitate cotărițele care treceau leneș, pântecoase, încărcate cu cărbuni, pe cablurile funicularului, de la mina Maria Theresia, mai târziu Puțul IV, spre Puțul doi. Imediat după coveiul, curba de la Colobrat, în dreptul clădirii care adăpostea cândva ocolul silvic, funicularul se traversa șoseaua ce vine dinspre Steierdorf și o linie ferată locală. Cele două surori, bunica mea și sora ei Veta, cu brentițele pline de ouă în spate au căscat gura la cotărițe, s-au împiedecat de șină și au dat în brânci. Sutele de ouă din brenti au luat-o la vale spre disperarea și jalea celor două pilărițe.

Cea de a doua imagine a Aninei care a șocat pe copilul de țaran venit din Valea Almăjului a fost coșul înalt al Uzinei de electricitate, roțile uriașe ridicate în vârful unor turnuri de la care porneau cabluri aidoma unor șerpi boua ce coborau în burta muntelui coliviile cu oameni sau cu materiale. Puțurile adânci de sute de metri nu mi le-a putut imagina atunci, iar de văzut le-am văzut

mult mai târziu, când le-am simțit răcoarea, hăul înspăimântător în care ne-am prăvălit cu colivia ce se zdruncina din toate încheieturile. Student fiind, am lucrat în vacanțe, ca ajutor de miner, la Puțul principal, numit atunci Puțul Gheorghiu Dej, la orizontul opt, în abatajul în care nu cu multă vreme în urmă, murise, strivit într-o surpare, ștaigărul Secula. Am încărcat cărbuni cu lopata enormă pe care optacia o numeau, în bătaie de joc, inima lui Stalin. Coborând în infernul minei îmi șopteam celebrele versuri ale lui Dante Alighieri: Lasciate ogni speranza voi ch' entrate.

Dar, la douăzeci de ani orice loc de pe fața pământului ți se pare un Eden. Și orice femeie tânără un vis de dragoste. La Maial, de Ziua minerului, berea curgea în valuri și mirosul ispititor al mititeilor declanșa secrețiile gastrice. Pădurea era înfrunzită, de un verde crud, iarba înaltă deja și mătăsoasă! La Bohui, lacul își încrețea pânza de apă la suflarea vântului sau la bătaia aripei rândunicilor. Ne cufundam în pădurea adâncă, maiestuoasă, vrăjiți de trilarile păsărelelor. Vorba cântecului: „Crești pădure și te-ndeasă/ Numai loc de casă-mi lasă/ Loc de casă și-o cărare/ Să mă duc la mândra-n vale”. Hăuleam vara străbătând drumul spre

Taișlont, iar de aici până la Mărghitaș, unde apa rece a lacului ne primea periculos de bucură. Ici-acolo grupurile de alge ne atrăgeau atenția asupra pericolului de a ne scufunda pentru totdeauna în adâncurile verzi.

La Clubul miner am văzut multe și minunate filme, spectacole. Într-una din săli, poate chiar în biroul directorului Albu, am înființat împreună cu prietenii mei: inginerul Ion Văcaru, Vasile Crețu, mai târziu etnolog și profesor universitar, Ion I. Mioc, epigramist și poet, Pavel Lungu și alții, cenaclul literar „Virgil Birou”. Cu ședințe furtunoase, critice, în care se prezentau proiecte literare ambițioase, se visa la academie, vorba genialului nostru poet.

Așadar: et in Arcadia ego, și eu am fost în Arcadia.

Din albumul cu poze rare

Anina - iunie 1926, oficialitățile orașului nostru de acum 87 de ani, întâmpină pe regele Ferdinand cu regina Maria

Foaia de Făget

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

1896 – DRUMUL DE FIER TRECE PRIN FĂGET

Prof. dr. DUMITRU TOMONI

Progresul economic a fost influențat și de dezvoltarea căilor de comunicație. Drumurile publice așa zise „de țară” au împânzit în lung și-n lat Banatul, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cu toate că realizarea lor costa destul de mult. Ele erau întreținute de comune sub supravegherea forurilor comitatense. În 1865 s-a realizat drumul pietruit Făget-Lipova (60,7 km), al doilea drum „de țară” din Banat, luat ca lungime totală, după drumul Lugoj-Dognecea-Oravița.

În anul 1880 s-a dat Legea nr. XXXI despre liniile ferate de interes local prin care s-a încurajat construirea unor linii secundare de către societățile particulare. În urma acestei legi, în decurs de numai 10 ani, între 1888-1898, au fost construite 14 linii ferate de interes local în Banat, printre care și linia ferată Lugoj-Ilia ce trecea prin Făget. Această linie lungă de 81 de km construită în două etape – Lugoj-Făget în anii 1895-96 și Făget-Ilia în 1898 - a fost dată în folosință la 17 septembrie 1898. A fost printre cele mai costisitoare linii de cale ferată din Banat, deoarece a necesitat cele mai mari cheltuieli de construcție pe km – 93.252 coroane -, datorită reliefului diversificat.

Autoritățile comitatense au contribuit la construirea căilor ferate prin alocări de fonduri, care au fost investite în acțiunile societăților de căi ferate de interes local. Deloc neglijabile erau contribuțiile populației rurale efectuate prin munci obștești, care depășeau sute de mii de coroane.

Dacă în zona Făgetului, ca de altfel în cea mai mare parte a Banatului, s-a acordat prioritate drumului de fier comparativ cu alte zone, explicația se leagă de interesele Vienei de a favoriza dezvoltarea capitalistă a regiunii. Calea ferată a contribuit la dezvoltarea agriculturii, meșteșugurilor și comerțului și nu în ultimul rând la strângerea legăturilor spirituale printr-o mai bună și rapidă circulație a ideilor și produselor culturale, racordând zona Făgetului, și în special Făgetul, la trăirile, frământările și speranțele Banatului, circumscrise spațiului românesc.

Poeți ai ORĂȘULUI NOSTRU

ARCADIE CHIRȘBAUM

ȘE DRĂGUȚĂ

O tăhulă gi muiere,
Mare, groasă ca ș-o buce,
M-o fost prins cu glas gi miere
Și m-o zăs: „Mă Ioane, duce-n
Fras, nu fi buzdură,
Fiincă vreau să șaz cu mine
Și să-ț trag o țucătură,
Să să-nfoaie maiu-n cine!”
„Care mai? Șe țucătură?
Tu pă mine? Ba pă dracu!”
Și zicând așa gin gură,
Mă trăgeam 'năpoi ca racu

Și-m fășeam o socoteală:
Dacă-i vorba pă țucace
Asta îi cu amețală:
O mă țucă, o mă bace!
Și-i zîșem 'năince tare:
„Șaz muiere, ce socoace,
Io mi-s mic, tu ieșci pre mare,
Altă faită! Nu să poace!...”
N-apucai să-m spun io gându,
Că m-o prins tăhula-n brață,
Vez, șcia cum vine rându...
Io zberam, gi-m venea greată,
Ca ș-o marvă la tăiere,

La cășapu Giță Nelu,
Da' gămanu gi muiere
Iuce m-o făcut și felu,
Că m-o prins așa gi bine,
Nu știu cum, pă gigisupt,
Fără grijă, o rușâne,
M-o țucat până m-o rupt...

Vez așa pățai rușâne,
C-am rămas gi-atunși c-o frică,
Ș-acu mă gângesc că-i bine
Ca să-m calt drăguț mică!

ANOTIMPUL PE CARE ÎL ...CITIM

Ziua în care Domnul a creat speranța a fost probabil și cea în care a zămislit primăvara. **Bern Williams**

Aprilie aduce în toate spiritul tinereții. **William Shakespeare**

Primăvara este prima dată recunoscută de plante și apoi de oameni. **proverb chinezesc**

Florile primăverii sunt visele iernii, povestite dimineața, la micul dejun al îngerilor. **Khalil Gibran**

Primăvara e modul în care natura ne spune: Să înceapă pe-trecerea! **Robin Williams**

Păstrez ceva din filozofia salcâmului, înfloresc doar atunci când sunt sigur că e primăvară. **Valeriu Butulescu**

Primăvară este atunci când îți vine să fluieri chiar dacă ai pantofii plini cu apă. **Doug Larson**

Aprilie este promisiunea pe care Mai este obligat să o onoreze. **Hal Borland**

Într-o primăvară am numărat 136 de stări diferite ale vremii pe parcursul a 24 de ore. **Mark Twain**

Stai liniștit, nu te ocupa de nimic, primăvara sosește, iar iarba crește prin ea însăși. **proverb Zen**

RUBRICĂ COORDONATĂ DE
ANIA MOSCOVICI

SFATURI CREȘTINE

Să nu te părăsească bunătatea și credincioșia: leagă-ți-le la gât, scrie-le pe tăblița inimii tale. Și astfel vei căpăta trecere și minte sănătoasă, înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor.

Încrede-te în Domnul din toată inima ta și nu te bizui pe înțelepciunea ta! Recunoaște-L în toate căile tale, și El îți va netezi cărările.

Nu te socoti singur înțelept; teme-te de Domnul și abate-te de la rău! Aceasta va aduce sănătate trupului tău și răcorire oaselor tale.

Cinstește pe Domnul cu averile tale și cu cele dintâi roade din tot venitul tău: căci atunci grânarele îți vor fi pline de belșug, și teascurile tale vor geme de must.

Fiule, nu disprețui mustrarea Domnului și nu te mâhni de pedepsele Lui. Căci Domnul mustră pe cine iubește, ca un părinte pe copilul pe care-l iubește!

RUBRICĂ COORDONATĂ DE
BRÂNDUȘA UDRIȘTE

Pretura Făgetului în anul 1910

Foaia de Obreja

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Maria Tănase a fost profund impresionată de întâlnirea cu Achim Nica

Conf. univ. dr. Ioan MURARIU, nepotul marelui doinitor Achim NICA

- urmare din numărul trecut -

Întâlnirea emoționantă a lui Achim Nica cu marea interpretă Maria Tănase, ascensiunea ulterioară sunt amintiri frumoase pe care domnul Ioan Murariu, nepotul lui Achim Nica (din partea surorii) le păstrează chiar și după

ani și ani de zile. Domnia sa este conferențiar al Facultății de Sociologie și Psihologie - Catedra de Științele Educației a Universității de Vest Timișoara, are o experiență de aproape 40 de ani ca și profesor la Liceul Pedagogic „C.D. Loga” din Caransebeș. S-a remarcat și în plan literar. Este autorul a numeroase cărți de poeme și filosofie semnate cu pseudonimul de Ioan Kaleve.

Cum a fost momentul întâlnirii, din ce vă amintiți dumneavoastră ca și apropiat, dintre marea Maria Tănase și Achim Nica?

► El s-a afirmat întâmplător spre vârsta de 30 de ani cu prilejul unui spectacol, la care Maria Tănase a venit la Obreja, iar marele coregraf, Pilu Petru l-a recomandat. Deși aceștia se grăbeau,

au mai stat câteva minute, iar marea artistă l-a ascultat în ușa autobuzului. A fost profund impresionată. Au făcut schimb de adrese, l-a îmbrățișat și pupat și și-a exprimat bucuria de a-l fi întâlnit, iar el abia îngăimând câteva vorbe de emoție. Noi chibițam pe lângă ei, chicoteam, băteam din palme, ne jucam. Așa a început cariera artistică a lui Achim Nica. Altfel, rămânea ca și sora sa, un simplu țăran din Obreja, care cânta pe la nunți, în compania prietenilor la petreceri și atât.

A gustat din plin succesul scenelor din orașele mari, a fost răsfățat de aplauzele zgomotoase ale publicului. Cu toate acestea a preferat să rămână în satul natal, să se bucure de liniștea sălașului devenit celebru. De ce s-a reîntors de fiecare dată la Obreja? Ce a avut așa special sălașul lui Achim Nica?

► Sălașul este locul copilăriei, acolo unde adesea, cu sora sa și fratele său, Ilie (mai mare cu 3 ani decât el), așteptau până noaptea, la ora 24 ca tatăl lor să vină de la schimbul de după-masă de la uzină.

Când uica Achim putea pleca din Obreja, tatăl său era bolnav pe patul de moarte, iar mama sa vitregă era singură.

► Sora sa a fost pentru el atât soră, cât mai

ales mamă. El avea 6 ani, ea 12 când mama lor a murit. Cei doi au lucrat împreună toată viața lor și își luau și familiile în ortăcie, fie la unii, fie la ceilalți, așa încât relațiile familiale nu s-au stricat niciodată.

Care este cea mai puternică amintire care vă vine în minte când vă gândiți la Achim Nica?

► Am o amintire puternică dintr-o noapte în care el, când lucra la sălaș și-a tăiat un deget de tot, iar mama mea (sora lui, Floare), m-a luat s-o însoțesc până la sălaș. Pe Dealul cu Piatră am găsit o floare fosforescentă ca un mic lămpaș al naturii. Am fost impresionat de steluța din iarbă, deși știam că există plante fosforescente care înfloresc o dată la câțiva zeci de ani. Acea plantă a strălucit în Dealul cu Piatră. În anii viitori, pe acele locuri, Achim Nica a ridicat o frumoasă livadă de nuci, efectuând singur toate muncile, ajutat de nepoții din ambele familii.

În calitate de rudă a lui Achim Nica ce sugestii le-ați oferi autorităților locale, județene și nu numai, astfel încât moștenirea lăsată de el să nu se piardă?

► Ar trebui ca Radio Reșița Regional să realizeze o fonotecă Achim Nica.

INTERVIU REALIZAT DE
OTILIA TICHELEA

„CRUCEA VOINICULUI” - DARUL CERULUI, PĂSTRAT DE BĂTRÂNI

FLAVIA DIVIN

De doda Ana am întâlnit-o dimineață devreme. Cu plasa de rafie subsioară mergea la cooperativă. Era 6:30. La 7 venea mașina cu pâine. Schimb câteva vorbe de complezență cu ea și aflui că are 85 de ani, că și-a îngropat de tânără bărbatul, și-a crescut jumătate din viață singură copiii, s-a bucurat de nepoții și strănepoții, care acum trăiesc la oraș și prin țări străine, și-a condus pe ultimul drum vecinele de vârsta ei, iar acum își așteaptă și ea rândul. E ageră la minte, în ciuda ridurilor care-i brăzdau obrazul și a mersului greoi. Își împarte majoritatea timpului între casă, cooperativă și slujbele de la biserică. O întreb despre sat, despre bătrâneți, despre „secretul vârstei”. Îmi răspunde că anii ei se datorează mâncării sănătoase și, în primul rând, cumpărării. Își procură mai tot din curtea și grădina sa. În afară de pâine, ulei și zahăr a căror cumpărare de la magazinul din sat e mai mult un motiv de a socializa și a afla mondenitățile satului decât o necesitate. E împotriva „bumbilor” (n.r. medicamentelor). Se tratează cum a făcut-o toată viața cu leacuri din bătrâni. Așa procedează și cu păsările din curte. „Maichii, la vecinele mele au murit toate găinile. La mine, niciodată. În fiecare primăvară le culeg „crucea voinicului” (n.r. Rostopască). Se găsește mai peste tot. Pe obraț, pe șanțuri sau în gardul de la cimitir. Pun un mănunchi în oala cu apă și după ce fierbe o amestec cu făină de cucuruz și le dau să mănânce. E extraordinară și pentru oameni. Pentru răni, boli de ficat, negi, răceală sau când îți curg ochii”. Timpul trece repede și apare mașina de pâine. Îi urez sănătate, mă binecuvântează și plec.

Ca mai aproape toți tinerii crescuți mai mult pe la oraș, nu prea i-am dat crezare. Și totuși într-o seară ajutată de o carte de plante medicinale și de tehnica modernă a Internetului am căutat planta minune. Așa am aflat că într-adevăr „Crucea voinicului”, adică Rostopasca este cunoscută din antichitate și până la doda Ana, că românii au botezat-o „darul cerului”, că vracii nu o culegeau decât în crucea zilei, că alchimii credeau că pot scoate aur din petalele ei și că vindecă peste 150 de afecțiuni imposibil de tratat cu medicamentele actuale.

FRAGMENTE RARE DIN ISTORIA SATULUI IAZ

PETRU RĂDULESCU

În Monografia Eparhiei Caransebeș, carte care o mai găsim doar în câteva biblioteci ale colecționarilor de rarități, scrisă în 1940, de Înaltpreasfințitul Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului, sunt menționate câteva amintiri interesante ale localnicilor despre satul Iaz, aparținător comunei Obreja și despre preotul Ioan Ionescu, cel care a slujit la biserică din Iaz în timpul revoluției de la 1848.

„Mai de mult comuna a fost așezată mai în apropierea Bistrei, dar dese revărsări l-au silit să se îndeparteze puțin de acest sălbatec râu de munte. În țarina lui Toma Curuț se vede și astăzi fundamentul bisericii bătrâne. Din punct de vedere al trecutului este interesant episodul povestit de preot, din revoluția de la 1848. Locuitorii părăsiseră satul, afară de preot și 4 fruntași. La sosirea revoluționarilor conduși de generalul Bem, preotul Ioan Ionescu și cei 4 l se prezintă și cer ca avutul oamenilor să fie scutit, ceea ce generalul le și promite. Totuși, ungurii neobicinuiți să își respecte cuvântul, se apucă să devasteze, iar pe preot și oamenii lui îi condamnă la moarte. Preotul aude ce-l așteaptă și scapă împreună cu cei patru. Ia împrumut o reverendă de la preotul Vlad din Zărvești - căci a lui se zdrențuise în fugă - și se prezintă generalului în Caransebeș unde acesta își avea cartierul. Generalul îl primește, trece prin fața preotului pe soldați, iar preotul îi identifică pe cei care intenționaseră să-l omoare și să jefuiască satul. Generalul îi condamnă la moarte, dar în urma stăruitoarelor rugăminți ale preotului le preschimbă pedeapsa. Cuvântul unui soldat - a spus generalului trebuie să fie sfânt”

Foaia de Oțelu Roșu

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Excelență în educație la Liceul Bănățean Oțelu Roșu

Morariu Dorian Sebastian, elev în clasa a VII-a la Liceul Bănățean Oțelu Roșu, medaliat cu bronz la Olimpiada Națională de Matematică 2013

În primul rând trebuie să te felicit pentru performanță (medalie de bronz la Olimpiada Națională de Matematică) și să-ți urez ca aceasta să fie prima performanță (de această categorie) dintr-un șir

lung ce vor urma.

Care a fost primul tău contact cu matematica? Când te-ai hotărât să faci matematică de performanță?

► Dintotdeauna am vrut să aflu mai mult, să știu mai multe din toate domeniile, dar matematica mi se pare fascinantă. Am câștigat un concurs, apoi am vrut să fiu primul la etapa următoare și așa mai departe...

Totuși, de ce matematică?

► Pentru că asta îmi place.

Cum te pregătești pentru un concurs, cât timp aproximativ acorzi acestui lucru?

► Eu nu m-am cronometrat să văd cât timp stau să studiez pentru concursuri, dar stau destul timp ca să mă pregătesc. Pregătirea o fac continuu și permanent.

S-au afișat rezultatele și pe listă ai văzut în dreptul tău... BRONZ. Ce ai simțit? La ce te-ai gândit? Pe cine ai anunțat prima dată?

► Când s-au afișat rezultatele și am văzut că am luat bronz, am simțit multă bucurie. M-am gândit să-i anunț și pe ceilalți și prima dată mi-am anunțat părinții, apoi pe doamna profesoară Feil Heidi, căreia îi mulțumesc pentru modul în care m-a pregătit și pentru dăruirea cu care a fost alături de mine.

Ce gânduri ai pentru anul?

► Să fiu și mai bun, să iau un punctaj și mai mare și, desigur, să mai particip și la alte concursuri.

Eu îți doresc din suflet ca pe lângă sănătate să ai multe bucurii și realizări în viață și sunt convinsă că vom auzi pe viitor de reușitele tale. Succes!

INTERVIU REALIZAT DE
Prof. Iulia CECON

LICEUL BĂNĂȚEAN REPREZINTĂ CARAȘUL LA NIVEL NAȚIONAL

Prof. MIHAELA FALĂ

Liceul Bănățean Oțelu Roșu va reprezenta județul Caraș Severin la faza națională de la Iași a Concursului „Made in Europe 2013”, lansat de Ministerul Educației Naționale în vederea valorizării și promovării experiențelor pozitive acumulate de instituțiile de învățământ preuniversitar în derularea proiectelor finanțate prin programe comunitare din domeniul educației și formării profesionale.

La faza județeană, gazduită la sfârșitul lunii martie de Școala Generală Nr. 7 din Reșița, au participat zece școli care au prezentat produsele a 12 proiecte finanțate prin programe comunitare Comenius (toate parteneriate multilaterale), Leonardo, Youth in Action, IPA CBC (transfrontalier România-Serbia). Școala de pe Valea Bistrei a participat cu trei proiecte – două derulate prin programul Comenius și unul prin Leonardo da Vinci. În urma unei competiții deloc ușoare, juriul prezidat de către doamna prof. Aurora Korca, inspector școlar Integrare europeană și programe comunitare, în cadrul I.S.J. Caraș-Severin, a realizat un clasament pe cele trei categorii de proiecte. Astfel, „Experiență practică de lucru în gas-

tronomia internațională pentru o tranziție de la școală la locul de muncă”, proiect Leonardo da Vinci derulat la Liceul Bănățean Oțelu Roșu de către profesoarele Bogdan Magda și Chelbea Daniela, a obținut locul I calificându-se la etapa națională.

Școala de pe Valea Bistrei a mai obținut premiul II la categoria Comenius prin proiectul „Being young in Europe” coordonat de prof. Liliana Mihaș și mențione la aceeași categorie prin „The signification of water in different cultures”, coordonatoare prof. Cecon Iulia și Chelbea Daniela.

„Experiența practică de lucru în gastronomia internațională pentru o tranziție de la școală la locul de muncă” i-a oferit oportunitatea unui grup de 16 elevi din clasa a XI-a de la profilul „Turism și Alimentație Publică” de a face practica în restaurante de lux din Lisabona. Printre produsele finale realizate se numără și revista „Călătorie în universul gastronomic și cultural european” apărută în tiraj limitat, în pa-

ginile căreia sunt cuprinse rețete ale bucătăriei portugheze, dar și obiective și impresii de călătorie ale elevilor bănățeni în această țară. Este destinată atât elevilor și profesorilor care activează în domeniul Turism și Alimentație publică, cât și comunității locale, părinților elevilor, tuturor persoanelor dornice să experimenteze gastronomia portugheză. Îmbinând, într-o manieră structurată și graduală, teoria cu practica, prezintă aspectele „artei de a prepara mâncăruri alese”, combinarea inedită a ingredientelor, dar și ipostaze de lucru, instanțanee surprinse în timpul stagiului de practică.

ZIUA INTERNAȚIONALĂ A RROMILOR, LA OȚELU ROȘU

ANA OLARIU

Ziua

Internatională a Rromilor a fost marcată pentru prima dată, la Oțelu

Roșu, printr-o serie de manifestări cultural-artistice organizate de Primăria și Consiliul Local, Reuniunea Cultural Științifică Astra, Liceul Bănățean, Școala Gimnazială Nr. 3 și Grădinițele din Oțelu Roșu. Manifestările au debutat, duminică, 7 aprilie, cu o masă rotundă organizată în zona de agrement „Gura Jgheabului”, acțiune la care au participat reprezentanți ai Primăriei, comitetului director Astra și ai etniei rrome. Spre seară, au continuat în sala Casei de Cultură cu un program muzical-coregrafic plin de culoare, muzică, dans tradițional și voce bună susținut de preșcolarii și elevii unităților de învățământ de pe raza orașului. Spectacolul a fost completat și de un moment literar. Ansamblul Astra - Oțelu Roșu a oferit celor peste 700 de spectatori o suită de dansuri cu specific rrom. Seria manifestărilor a continuat luni, 8 aprilie, la sala Astra a Liceului Bănățean cu simpozionul „Ziua Internațională a Rromilor- Istoric. Simboluri” organizat de cadrele didactice de la Catedra de Istorie. Acțiunea s-a bucurat de o numeroasă asistență din rândul membrilor aștrști, cadrelor didactice și reprezentanților locali ai minorităților. Cadrele didactice au prezentat scurte alocuțiuni, despre însemnele, istoria, tradiția comunităților de rromi de la noi din țară cât și despre personalitățile marcante ale etniei. Elevii au susținut referate și au recitat poezii scrise de poeții rromi. De asemenea a fost realizată o videoproiecție „Persecutarea rromilor”.

Tematica simpozionului va fi concretizată într-un studiu științific cu titlul „Etnia rroma - istoric și simboluri”. Cercetarea va fi accesibilă pe pagina de Internet a Liceului Bănățean, la adresa www.liceulbanatean.ro.

Rromii reprezintă o lume diversă și plină de tradiții care fac din spațiul românesc un teritoriu al înțelepciunii și toleranței.

Foaia de Cenei

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Muzeul din Cenei, tradiție pură!

Biliana RANCOV

Într-o frumoasă zi de primăvară, muzeul etnografic din Cenei îi așteaptă cu brațele deschise pe cei care vor să vadă cum au trăit, demult, strămoșii lor. Odată ce ai pășit pragul Biliane Rancov, nu mai poți da înapoi, simți ca prin farmec mirosul de vechi ce se îmbină perfect cu mirosul de pită caldă și dulcețată proaspătă, ce te ademenește într-un loc feeric, demult apus. În acest număr, am avut bucuria să simțim și să gustăm din plin savuroasa poveste spusă de cea care și-a dorit cu atâta ardoare să lase o adevărată comoară satului său de suflet... Cenei

De ce acest muzeu?

► În 2008 am deschis muzeul

etnografic din Cenei, din dorința de a aduna lucrurile vechi, cu valoare etnografică. Am vrut să lăsăm ceva urmașilor noștri și să le arătăm cum am trăit noi, bunicii și strămoșii noștri.

A fost greu să strângeți aceste obiecte?

► Deloc! Noi colecționăm orice obiect care are legătură cu viața satului. Mai am multe obiecte de valoare sentimentală, în podul casei și mi-aș dori să primesc un spațiu mai mare unde să le expun, pentru că aici, după cum vedeți, nu mai am loc.

Cu ce vă lăudați?

► Mașinile de cusut vechi, de 100 de ani, paturile cu saltele din ghiță de porumb, obiectele decorative sunt doar câteva dintre elementele expuse. Pe unele le-am primit de la consăteni, dar altele le-am cumpărat pentru că mi-au fost dragi.

Ce reprezintă pentru dumneavoastră acest muzeu?

► Acest muzeu este cadoul pe care vreau să-l las satului meu, Cenei. Și mă bucur că am vizitatori. Atât cât voi trăi, nu mă las, voi continua să strâng obiectele tradiționale românești, care reprezintă valoarea nemului din care mă trag.

INTERVIU REALIZAT DE
LUIZA FENEȘAN

CASTELUL DIN CENEI, O ADEVĂRATĂ EMBLEMĂ!

BIANCA BĂCANU

Mărețul castel, poziționat în centrul satului există aici neschimbat de mai bine de un secol. Tufele de liliac și trandafir, aliniat după grilajul de fier forjat îi dau un aer enigmatic și o liniște covârșitoare.

Terenul unde se găsește castelul a fost cumpărat în anul 1899 de către Gașpar Gaio Uzbașici, de la Adam și Maria Vucetici, el fiind al 16-lea cumpărător, într-un interval scurt de timp. Pe această locație în anii 1902-1903 avea să fie construit castelul. Nu se cunoaște cine a fost arhitectul și nici constructorul acestui monument. Dar se știe că în anul 1861 s-a născut Gaspar Uzbașici, fiul lui Franja și Otilia, căsătorit cu Ilona (Ilka), care avea domenii în hotarul din Cenei și Checea.

Aici în localitatea Cenei, Gaspar Gaio Uzbașici era proprietar al plasei Cenei, care cuprindea 14 sate. Catolicii din Cenei îl pomenesc și astăzi de bine, astfel că la inițiativa acestuia s-a pus piatra de temelie pentru biserica catolică în 18.08.1895, care a fost sfințită în 28.08.1896. La festivitate au participat Ferentz V. Vucetić, primarul Ceneiului croat și Vasa Pavlov, primarul Ceneiului sârbesc. Locația pentru biserică a fost cumpărată cu 1400 forinți de la Gioica Plavoșin.

Gaspar Uzbașici a decedat în 1912 și este înmormântat la cimitirul catolic din Checea. Plasa Cenei a fost desființată în 1924, anul de când localitatea Cenei aparține statului Român. Succesorii familiei Uzbașici au vândut acest castel în 1929 lui Obrad Maletici, actualul proprietar fiind fiul acestuia, Gioica Maletici. „În anii '50 ai veacului trecut, familia mea a fost deportată în Bărăgan. Atunci, castelul a fost dat în folosință armatei și a fost transformat într-un depozit de grâne, adunate din cotele localnicilor. Mă bucur că vin turiștii curioși să mă viziteze, castelul a fost și va rămâne o emblemă a Ceneiului”, ne-a declarat oftând cu drag, proprietarul.

Astăzi, castelul fiind bine întreținut este în perfectă armonie cu bătrânul tei și trandafirii ce-l înconjoară...

CENEIUL ÎN PROTOPOPAIATUL ITBEI

IGNATIE POPOV

Localitatea Cenei este una dintre cele mai vechi așezări ale regiunii Banat, fiind atestată documentar în anul 1221 de protopopiatul Itbei. Locuitorii de baștină sunt români și sârbi, așezați cam în același timp, în jurul anului 1720. Din anul 1820 a început colonizarea localității cu croați, populația germană a venit după anul 1848, iar despre populația maghiară nu se poate spune exact întrucât a venit într-un timp mai îndelungat.

La 20 august 1696, în partea de est a hotarului comunei, s-a dat o mare luptă între armatele turcești și austro-ungare. În acel timp localitatea era așezată pe ambele maluri ale râului Bega Veche, iar în urma distrugerilor provocate de lupte și a revărsărilor repetate, localitatea s-a extins numai în partea dreaptă a râului care a fost canalizat prin anul 1874.

În Cenei au existat două primării separate: una croată și una sârbească, până în anul 1902, când s-au unificat, iar localitatea trece definitiv în România în anul 1924, când s-a făcut rectificarea frontierei Româno-Yugoslave.

Memoria fotografiei

Vedere din comuna Cenei

Oare câți, din cei aflați în imagine, se continuă, prin urmași, în comuna noastră?

Foaiia de Lugoj

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

PERSONALITĂȚI PREMIATE LA LUGOJ

MONICA GAIȚA

De cinci ani, an de an, Uniunea Jurnaliștilor din Banatul Istoric premiază cele mai strălucite minți din diferite domenii. Recunoștința bănățeană nu se limitează la numere, la nume, ci la oameni care au pus o piatră solidă în domeniul în care activează, personalități care au scris istorie. După cum dragii noștri cititori fideli știu, în ultimii patru ani, Gala Anuală a Premiilor Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric s-a ținut în orașul-stațiune Buziaș. În acest an însă, venim în întâmpinarea sugestiilor dumneavoastră cu o veste bună. Gala Premiilor Uniunii Jurnaliștilor își va schimba anual locația, iar locația din acest an este Municipiul Lugoj. Senatorii Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric au aprobat în unanimitate că Lugojul poate și trebuie să fie prima locație în care vor poposi Premiile Anuale ale Uniunii.

Lugoj, orașul dumneavoastră, după cum bine știți, a fost unul dintre cele mai importante centre ale mișcării culturale din Transilvania și Banat. Este cunoscut pentru rolul important pe care l-a jucat în dezvoltarea învățământului, în mișcarea de eliberare socială și națională și

consolidarea unității naționale a românilor, iar în prezent este un important centru cultural și renumit centru muzical. Astfel că, ținând cont de moștenirea culturală și spirituală, acest municipiu se pretează foarte bine la rolul de gazdă pentru distinși laureați din acest an, dintre care menționăm câțiva: **Ion Caramitru, Ștefan Popa Popa S, P.S. Episcop Daniil Stoenescu, Academician Ion Boldea, Academician Ioan Munteanu, Corina Căprioru, Șerban Foartă, Victor Neumann, Dan Radosav, Dumitru Jompan, Gabriela Sârbu și P.S. Episcop Siluan Mănuilă.** Evenimentul se va desfășura la Teatrul Municipal „Traian Grozăvescu” din Lugoj, miercuri, 15 mai, cu începere de la ora 17.

Prin intermediul Jurnalului Regional „Banatul” și a „Foi de Lugoj” dorim să transmitem mulțumiri domnului primar, ing. Francisc Boldea, care a susținut demersul nostru și l-a încurajat - în calitate de primar care a tras brazdă în destinul urbei pe care o conduce, în calitate de laureat al Galei Premiilor 2012 și senator al Uniunii Jurnaliștilor.

P. S. Intrarea la Gala Premiilor Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric din acest an este GRATUITĂ!

Senatul Uniunii Jurnaliștilor din Banatul Istoric alături de laureații Galei anului 2012

ÎN CE MĂSURĂ ȘI-A MAI PĂSTRAT BANATUL CARACTERISTICILE DEFINITORII DE PÂNĂ LA 1919?

CARMEN POPESCU

La acest sondaj de opinie au participat, 250 de persoane. Dintre aceștia câte 22 de persoane au considerat că Banatul este bănățean în proporție de 100 sau 75%. Astfel că, un număr de 34 de persoane consideră că doar 50% din actualele trăsături ale Banatului mai amintesc de Banatul de la finele lui 1918. Alte 143 de persoane au fost de părere că din caracteristicile Banatului de odinioară se mai păstrează doar 25%. În final, 29 de persoane au considerat că Banatul nu mai păstrează absolut nimic din caracteristicile definitorii de până la 1919. În urma sondajului specialiștii au ajuns la concluzia că soarta Banatului ca regiune cu identitate proprie este ca și pecetluită. În acest ritm, ce n-a reușit Ceaușescu, va reuși indiferența bănățenilor...!

LUGOJUL VA AVEA CEL MAI MARE COMPLEX DE SERVICII SOCIALE PRIVATE DIN ROMÂNIA!

DARIA NICHITEANU

Fundația Bashford din America va construi la Lugoj cel mai mare complex de servicii sociale private din România. Prin acest proiect, americanii au întins o mână de ajutor persoanelor cu nevoi speciale, încercând să aducă o rază de speranță și o bucurie în sufletele oamenilor mai puțin favorizați din partea de vest a României. Planul de urbanism zonal a fost deja aprobat. Americanii intenționează să construiască un centru pentru recuperarea persoanelor vârstnice, pentru copiii cu nevoi speciale, dar și pentru persoanele abandonate și familiile aflate în dificultate, care au nevoie de ajutor imediat pentru depășirea greutăților și a impasului în care se află.

Complexul social va avea o clădire multifuncțională, care va cuprinde birouri, recepție, spații de cazare pentru 50 de persoane, sală de mese și o sală de conferințe pentru 100 de persoane, precum și cu o clinică medicală (cu specializările: medicină generală, interne, stomatologie, psihologie, psihiatrie, maternitate) dar și un centru de recuperare pentru persoanele care au suferit diferite traume sau care sunt suf-

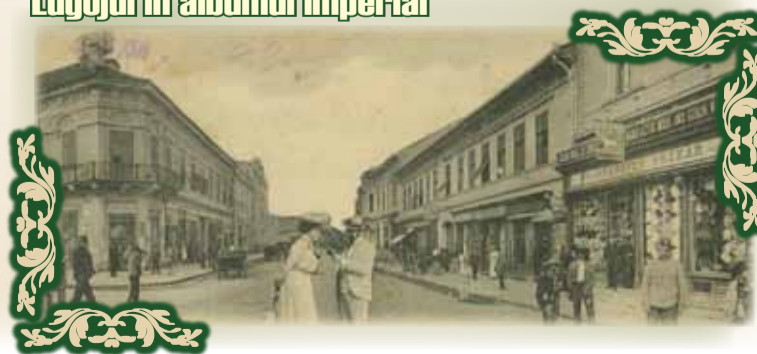
erinde de anumite boli pentru care este necesară recuperarea fizică. Pe lângă aceste facilități, atât asistență medicală va fi gratuită pentru persoanele defavorizate, cât și medicația aferentă, necesară fiecărui pacient. Centrul va mai cuprinde: șase unități de cazare pentru familii cu cinci copii, un camping pentru elevi, o clădire dormitor pentru oamenii străzii, o clădire pentru dezintoxicare și dezalcoolizare, un cămin de bătrâni, patru clădiri cu apartamente private, o capelă, stație radio-tv, un magazin cu circuit închis, zece locuințe pentru angajații permanenți, două unități de cazare pentru lucrătorii ocazionali, o sală de sport și bazine de înot, terenuri de fotbal, tenis, baschet și golf, herghelie cu centru de echitație, gospodărie de apă, stație pentru epurarea apelor uzate. În cadrul complexului vor mai fi create ateliere de mică producție industrială și microferme agricole, care să deservească central, o crescătorie de pește; o hală deposit, un atelier de tâmplărie și un atelier mecanic pentru vehiculele și mașinile proprii.

Datorită acestei investiții, a cărei valoare totală este de 26.600.000 de

dolari (circa 20 de milioane de euro), 130 de bănățeni vor avea un loc de muncă. Administrația lugojeană în frunte cu edilul Francisc Boldea și-au manifestat disponibilitatea de a sprijini punerea în practică a acestui proiect, anunțând că municipalitatea va amenaja drumul de acces și va asigura alimentarea cu energie electrică.

Pentru sprijinul său generos și acordat Fundației Bashford, primarul Francisc Boldea a primit, din partea Lindei B. Vaughan, o Diplomă de excelență, precum și un pix deosebit, lucrat manual, din lemn de măsline și decorat cu un simbol creștin.

Lugojul în albumul imperial

Foaia de Caransebeș

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

CARTEA RECUNOȘȚINȚEI

Vasile TODI

Odihnind în parcul casei mele părintești în debutul lunii lui april, când păsările văzduhului prevestesc pământului sosirea primăverii, pe care orice om norocos o așteaptă cu pridvorul inimii îmbodobit cu iubire,

primesc un volum omagial, închinat istoricului pentru o provincie eternă, Liviu Groza. Militar prin statut, istoric prin vocație, Liviu Groza, strălucit ofițer, care de la începuturile carierei, până la trecerea sa în rezervă, a fost notat numai cu calificativul „Foarte bine”, pus dinaintea acestei cărți a prețuirii contemporanilor săi, își vede împlinit motto-ul său drag, însemnat pe una din primele sale cărți: „Am muncit toată viața ca să trăiesc și după moartea mea”.

Și va trăi... Rainer Maria Rilke spune: „Moartea e mare/ Noi suntem ale ei/ guri răzătoare. Când ne credem în mijlocul vieții/ începe ea să plângă/ în mijlocul nostru.”

Da, moartea e mare, și în germană, unde moartea e masculină, e bărbat, impresia e și mai categorică, dar istoricul-ostaș a învins-o, veșnicindu-se în cuvinte. „Schimbă-te în cuvinte ca să nu te mănânce viermii”, ne sfătuia Nichita.

Din toți cei care și-au semnat admirația pentru venerabilul istoric, între copertele volumului omagial, rândurile scrise de primarul de azi al orașului Caransebeș, în care la 10 iulie 1932 s-a născut istoricul Liviu Groza, mi se par repere pentru percepția urmașilor. Scrie Marcel Vela, el însuși cu condei prin care respiră scriitorul: „Să scrii despre viața și activitatea lui Liviu Groza este un act onorant care îmi trezește mândrie și mulțumire sufletească. Spun aceasta deoarece concetățeanul meu și-a dăruit întreaga viață orașului în care s-a născut. Ca

oștean a împletit armonios meseria armelor cu istoria. A cercetat Arhivele de Război din Viena. A cercetat, a citit și a scris, numărul cărților sale fiind impresionant.”

Pentru onoranta dedicație scrisă de mână sa pe volumul trimis pe adresa casei mele, îi mulțumesc domnului Liviu Groza și îl îmbrățișez cu fiască dragoste pentru tot ce a făcut pentru țara mea și a domniei sale: Țara Banatului.

Din albumul cu poze rare

Grădinile de odinioară ale Caransebeșului
Vara anului 1911

VORBE D'ALE NOASTRE

Rubrică coordonată de
ANA-MARIA COTOȘPAN

G

<i>Gavat, s.n.</i> = lume multă	<i>Gloată, s.f.</i> = urmaș
<i>Gârgoveană, s.f.</i> = încheietura genunchiului	<i>Gogleaz, s.n.</i> = gunoi
<i>Geală, s.f.</i> = supărare, boală	<i>Gorgoni, vb.</i> = a alunga
<i>Givan, s.n.</i> = adunare de oameni	<i>Gost, sm.</i> = oaspete
<i>Givâr, s.n.</i> = vornic	<i>Gostie, s.f.</i> = ospete
<i>Gloabă, s.f.</i> = amendă	<i>Gugulu, vb.</i> = a răsfăța
	<i>Gungulă, s.f.</i> = larmă

O BIJUTERIE A FOLCLORULUI DIN ȚARA BANATULUI

SORANA KOȘ

De ceva vreme încoace, tot felul de aventurieri trec prin holda mănoasă a cântecului popular bănățean - unii veniți chiar de aiurea, adică de dincolo de Carpați - întorcându-se de unde au venit, cu cântecele noastre, pe care le regândesc după nevoile crâșmelor în care își câștigă pâinea. Iată de ce, publicăm aici textul autentic al unei doine din Banatul de Munte, interpretată cu măiestrie aparte de maestrul Dumitru Chepețan, pentru ca astfel, să o cunoască pruncii Banatului.

*Gugulan cu car cu mere,
Și cu frumoasă muiere.
Mă dusăi să cumpăr mere
Și cu ochii la muiere.*

*Gugulanu-i om cu minte,
El ți-o spune mai-nainte:
Eu vind mere, eu vind pere
Dar nu vind a mea muiere...*

PATRIMONIUL CULTURAL AL MUNICIPIULUI CARANSEBEȘ S-A ÎMBOGĂȚIT CU UN OBIECT DE O VALOARE INESTIMABILĂ!

MELANIA RÂNCEANU

Recent, marele artist Ștefan Popa Popa's i-a dăruit primarului Marcel Vela un album unicat în istoria Sfântului Scaun, ce reunește, sub semnătura maestrului Popa's, portretele tuturor celor 263 de Papi din istoria Vaticanului. Albumul mai include și portrete de sfinți și înalți prelați ai Bisericii Catolice, dar și 12 secrete ale Sfântului Scaun.

Albumul este deosebit, bătut în piele de Cordoba, iar pe copertă, pe o plăcuță de aur, este încrustat numele destinatarului, primarul Marcel Vela. Pentru că doar 99 de astfel de albume au fost realizate, valoarea acestuia este neprețuită pe piața obiectelor de artă.

Foaiia de Bata

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Colega mea de cetățenie literară, doamna Delia Micurescu, mi-a dăruit în pragul acestei primăveri, câteva din cărțile pe care dânsa le-a încredințat tiparului. Sunt daruri ale spiritului său, făcute lumii, dinaintea căreia se află desigur, consătenii săi, pentru care nutrește o aleasă prețuire. Pentru ei, și pentru toți cei intrați pe poarta de aur a amintirii. În unul din volumele primite, „Școala din Bata în devenirea timpului”, am întâlnit, frumos înălțată pe floarea rară a recunoștinței, ilustra familie a Mocioneștilor. Citiți rândurile de mai jos, și veți înțelege de ce la Bata, în Țara Banatului, în ochii oamenilor, se vede Maica Domnului.

VASILE TODI

DISTINSUL NEAM MOCIONESC

DELIA MICURESCU

Viața politică și culturală a românilor din Banat și Transilvania, își are o seamă de bărbați eminenți care, în timpuri de grea cumpănă și opresiune maghiară, au fost purtătorii românismului curat și îndrumătorii Neamului spre căile limpezi ale adevărului.

Istoria românilor „de dincoaci de Carpați”, până la Unire, este un lanț de zburcium și o luptă titanică dintre două popoare. De o parte erau opresorii maghiari, care în îngânfarea lor tiranică, visau o Ungarie unitară, iar de cealaltă parte, naționalitățile: români, germani, sloveni, ruteni, croați, sârbi etc. care luptau pentru o viață constituțională și egală în drepturi cu cea a ungarilor. Armele de luptă nu erau însă deopotrivă.

Austria, după luptele de la Sadova și Königsgrätz, fiind silită să iasă din confederația germană, își dă seama că orice tendință de expansiune spre vest îi este imposibilă. Așa că, își îndreaptă privirea spre Răsărit. Trebuia să se

Castelul Mocioni din satul Bulci, comuna Bata

împace cu ungurii care la 1848, ridicaseră armele pentru independență și desfacerea de Austria. Ungaria învinsă este pusă sub o teroare austriacă sufocantă. Această situație încordată nu avea o viață prea lungă.

În anul 1867, Austria încheie așa numitul dualism austro-ungar prin care Ungaria, câștigă dreptul de a dispune asupra naționalităților de sub coroana Sf Ștefan. Așa ajung românii pradă politicii de maghiarizare a Pestei.

Providența divină, însă, a dat poporului român din fosta Ungarie, o seamă de bărbați care au vegheat cu energie, ca planurile sinistre ale ungarilor să nu-și atingă scopurile. Între acești bărbați de seamă sunt vrednici de laudă cei ai nobilei familii de Mocioni.

Distinsul neam mocionesc, de origine macedo-română, se trage din orașul Moscopole. S-au așezat în Banat la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Numele Mocioni vine de la porecla generică de „mocian” spre a se arăta originea din Aspropotam, provincie din Tesalia, stăpânită de tribul macedo-român.

OAMENI DIN POVEȘTILE NOASTRE

GRAȚIELA CÎLNIC

În cimitirul satului există o capelă ridicată de către Toma Găletariu, cel mai înstărit țăran din Valea Mureșului, spre sfârșitul secolului al XIX-lea. Povestea acestui „chiabir” este uimitoare și neobișnuită. Povestații spun că Toma, fecior tânăr și frumos, dar cam sărac, a plecat de acasă, să se înroleze în armată. Dar a nimerit în ceata lui Pătru Mantu, vestit haiduc bănățean din Bolvașnița de Caransebeș. După un „atac” asupra gărzilor imperiale austro-ungare de la Garnizoana din Timișoara, doi ofițeri au venit într-o noapte la el acasă, în Țela, lăsându-i două cufere militare în păstrare, „pricindu-i” să nu le deschidă până vin ei să le recupereze, că altfel va fi împușcat. Toma Găletariu rabdă aproape un an, dar curiozitatea îl împinse într-o zi să vadă ce-o fi în cufere. Mare îi fusese mirarea când într-unul găsi muniție și arme militare, iar celălalt tirosit de galbeni cu capul împăratului Franț Joszef. Le închisese cu grijă și le mai ținu îngropate încă un an în cimitir. Dar nici atunci nu veni nimeni după ele. Își luă inima în dinți și hotărî să le folosească pentru sine. Cu galbenii își cumpără o trăsură pompoasă și patru cai albi, întocmai ca Mocioni, baronul de la Bulci. Mai cumpără pământ, sute de jugăre și animale de toate felurile, înjghelându-și o gospodărie boierească.

Frumos era din naștere. Peste noapte deveni și bogat. Așa că îl bătu gândul către însurătoare. Dar cum gologan la gologan trage și cum nu le

poți nimeri pe toate bune, alege o bogătană văduvă, mai bătrână cu mult ca el și cu copii după ea. Aceasta „mâncă” ban cu ban de pe el, până se goli cufărul. Mai rămăseseră muniția și armele, o altă mică avere, pe care le vându haiducilor. Cu o parte din banii câștigați ridică o capelă în cimitirul satului, pe locul unde ascunsese cufărele cu comori. Plăti un pictor de la Lugoj să-i zugrăvească chipul pe unul din pereții capelei, ca să rămână Toma Găletariu acolo pentru posteritate, c-așa făceau bogătașii vremii.

Sfârșitul său se întrezări a fi cât se poate de tragic. Într-o noapte, nevasta și fetele l-au ademenit să le spună unde ține cufărul cu galbeni și după ce aflară l-au omorât, turnându-i otravă în ulciorul cu vin din care se înfrupta spre a sărbători terminarea criptei. Văduva și fetele se mutară din Țela, îndată după înmormântare pierzându-li-se urma prin satele bănățene. Peste ani, averea lui Toma Găletariu intră în posesia fratelui mai mic și a familiei lui. Aceasta o gospodărie cu chibzuință, vânzând câte o bucată de pământ numai când trebuia să meargă fiecare copil la școlile cele înalte, devenind profesori, avocați, ingineri. Astfel, urmași preschimbară vrajba comorii coborâte peste noapte în casa lui Toma Găletariu în demnitate și propășire.

Cu căciula brumărie pe-o sprinceană, cu fața rumenă și mustața neagră, în straie bănățene, aievea cu chipul lui Iancu, craiul Munților Apuseni, Toma Găletariu ne privește semeț din cripta de la Țela, sfidând norocul și eternizând timpul.

Foaia de Prigor

„Banatul este patria mea restrânsă” - Sever BOCU ■

Comuna Prigor are Centru de Informare Juristică de 150.000 de euro!

Pavel VERINDEANU - primarul comunei Prigor

De domnul Pavel Verindeanu, primarul Prigorului, l-am găsit la noul Centru de Informare Turistică, așezat strategic la intrarea în comună. Edilul ne-a prezentat și nouă sediul modern, recent inaugurat, ce co-

respunde în totalitate, standardelor europene.

Ce rol are, acest Centru de Informare Turistică?

► Centrul de Informare Turistică are ca misiune promovarea comunei Prigor, ca valoare culturală, istorică, economică și religioasă în context european.

El asigură legătura indispensabilă a comunei cu turiștii, îi informează corect și îi îndeamnă să viziteze cele mai frumoase locuri din zona noastră.

Am observat că promovați acest Centru și pe internet, ce ne puteți spune despre pagina online?

► Site-ul turismprigor.ro are și el rolul de a promova comuna și nu numai. Găsiți acolo obiective turistice din Munții Semenic, Cheile Prigorului, Cheile Nerei, Parcul Mulinologic și o să mai adăugăm și altele. Avem mai multe rubrici interesante dar și o galerie foto, foarte

frumoasă.

Ce au spus sătenii din comună, referitor la acest centru?

► Sper că au fost plăcut surprinși. Este o investiție bună pentru comuna noastră și îmi doresc să atragem cât mai mulți turiști.

Pe viitor, ce proiecte mai aveți pentru comună?

► Avem în plan să construim o bază sportivă, în comună, cu teren de fotbal, teren de volei și un ștrand, iar în satul Pataș, pregătim un proiect pentru modernizarea căminului cultural.

INTERVIU REALIZAT DE
MILENA LAZIC

ACASA-N PRIGOR

Vasile CAREBA

*Când mi sufletu prea plin ge dor,
Alinare, îmi caut la mine-n Prigor
Ochii i-am deschis, aici în sat
Și am crescut cu doina dulce gin banat!*

*Și acuma, când vin de deoarce acas,
Simt că inima aicea m-o rămas
Știu a cui îi, orice casa-n sat
Și toți oamenii ce-n urmă i-am lasat.*

*Cineri și bătrâni, care-i cinstesc
Cât mă bucur doamne, ca sa-i întâlnesc
Pietrele pe gealuri, frunza-n fag
De toate mi dor și de toți mi drag!*

PRIGOR, UN SAT DIN ȚARA ALMĂJULUI

NARCISA DOHANOV

Urând de la Orșova spre Mehadia, apoi cotind spre vest și trecând prin Iablanita și Lăpușnicel, ajungi în Prigor, una dintre cele mai mari comune din județul Caraș-Severin, ce se întinde pe o suprafață de 300 km², între masivul Semenic la nord și Munții Almăjului la sud. Localitatea situată în partea de sud-vest a României, în depresiunea Valea Almăjului, s-a format din cătune, unde localnicii își construiesc case de-o parte și de alta a râului Prigor.

Denumirea este prima dată menționată într-un document din anul 1550, cu ocazia vânzării moșiei din Prigor de către Dorotea, fata almăjeanului George Gorban. Cele cinci localități – Prigor, Pataș, Borlovenii Vechi, Borlovenii Noi și Putna – au o populație de aproximativ 3.000 de locuitori. Pe cele circa 30.100 ha, găsești păduri de foioase, pajiști întinse, pășuni și ceva teren arabil. În pădurile de fag, gorun, frasin și salcâm sălășluiesc lupi, urși, porci mistreți, vulpi și căprioare.

Deoarece predomină fânețele și pășunile, principala ocupație a locuitorilor este creșterea animalelor. În fiecare gospodărie sunt de la două la zece vaci. Deși nu au animale de rasă pentru lapte, mulțumindu-se cu producția vacilor Bălțata Românească și a oilor Rațcă, câțiva fermieri au mers împreună cu primarul la IndAgra să se intereseze de diferite rase de animale, considerând că este singura lor șansă de dezvoltare. Din păcate, momentan numărul animalelor este în scădere pentru că prețul laptelui e mic. Primăria s-a preocupat ca oamenii să nu piardă subvențiile acordate de stat, ajungând ca la birourile pentru primirea subvențiilor să se lucreze și cu 60 de oameni pe zi.

Puținul teren arabil este cultivat cu porumb și cartofi. Și pentru că este zonă de deal, o altă ocupație a almăjenilor este pomicultura, livezile lor fiind

formate mai ales din pruni și meri, din care, aici, se face o țuică tradițională, aromată, numită „Răchia de Banat”.

Zona nu a fost niciodată colectivizată, motiv pentru care livezile sunt foarte bine întreținute, iar valorificarea țuicii este o sursă de trai pentru mulți dintre localnici. Aceștia speră ca „accizele europene” pe acest produs să fie stabilite la o producție mai mare, astfel încât micii producători să nu fie afectați.

Oamenii din comună se îndeletnicesc cu meșteșuguri tradiționale, fiind fierari, tâmplari, croitori și apicultori. Medicul satului este ajutat de „Maica Ana”, o femeie deosebită, pe care toată lumea din Valea Almăjului o cunoaște. De-a lungul anilor, mâinile ei fine au „reparat” multe fracturi, entorse și răni de tot felul, astfel încât este respectată și iubită. Viața artistică și culturală a prigorenilor este susținută în cele 5 școli și 4 grădinițe (în Prigor este școală de arte și meserii, pregătind copiii de la clasa I la a XI-a) și de către ansamblul folcloric de amatori, numit „Doina Prigoreană”, care participă la diverse manifestări folclorice, reprezentând comuna.

ÎN PLINĂ MODERNIZARE

Primarul comunei, domnul Pavel Verindeanu, ne bucură cu investițiile care au schimbat fața comunei. Prin programul SAPARD s-a introdus alimentarea cu apă potabilă, în sistem centralizat, în trei sate, în celelalte două urmând în anul care a început. La acest proiect se adaugă construirea rețelei de canalizare, a unor drumuri forestiere și dotarea școlilor cu calculatoare.

Din fericire pentru crescătorii de animale de aici, în comună există o fabrică de prelucrare a laptelui, care respectă toate normele impuse de legislația în vigoare, prelucrând 15.000 l de lapte/zi. Industria locală este completată de cele trei fabrici de prelucrare a lemnului.

Din păcate, cel mai dezavantajat sector este turismul rural. Spun aceasta pentru că poziția pe care o are Prigor între munții Semenic și Almăjului oferă un potențial turistic inestimabil, pe care sigur că prigorenii vor învăța să îl exploateze așa cum trebuie în viitor. Lipsa pensiunilor în zonă nu este, sper, decât o situație temporară.

Din cele 480 ha deținute de primăria Prigor pe muntele Semenic, 40 ha au fost parcelate pentru construirea unui sat de vacanță. Prin licitație publică au fost adjudecate 130 de parcele care vor fi concesionate pentru 45 de ani. În doi ani vom vedea conturat Satul de vacanță de pe Semenic, un sat european atât după standardele de construcție, cât și după cei care îl vor popula: români, germani, italieni și spanioli.

O altă modalitate de a aduce venituri comunei constă în închirierea de terenuri pentru amplasarea unui lanț de centrale eoliene care vor produce și transmite energie în rețeaua națională. Se vor amplasa 15 instalații pe 250 mp fiecare. În mod cert acestea vor îmbogăți peisajul și ne vor duce cu gândul la melegurile olandeze. Vom veni la Prigor, satul cu morile de vânt de pe Semenic. În comuna Borlovenii Vechi s-a concesionat unei firme italiene o carieră de piatră de unde se extrage pentru export.

Banii atrași până acum prin aceste contracte au fost investiți în modernizarea și asfaltarea șoselelor laterale. S-au asfaltat 3 km, urmând ca și alți cetățeni să „iasă din noroaie”.

Există numeroase posibilități de investiții, principalul atu fiind numărul mare de tineri instruiți, capabili să se adapteze la cerințele momentului.

Am văzut și v-am prezentat cum arată un sat cu oameni gospodari pregătit pentru Europa, un sat care merită să se pună în valoare deschizându-și porțile turismului rural. Treceți pe aici și veți găsi ospitalitatea românească la ea acasă!

ÎNSEMNĂRI ÎN ȚARA BANATULUI

Cui aparține cumpăna? Vieții, evident. Înțelepciunii vieții. Aflat într-un dovedit dezechilibru al cumpenei, un bogătaș rus, și-a cumpărat o casă cu sticlă blindată la toate ferestrele. Apoi, și-a încercuit domeniul cu, un gard electronic „inteligent”, zidindu-și chiar și un adăpost antibombă. Săracul rus, rabinul Isac Landauer privind astfel de inși, vedea mult sânge, multe oase, și nici o lumină. Cu ce îmbogățește el, zestrea lumii?

„La ce bun, Reb Iosef Süss? îl întreba Isac Landauer pe cel căruia lumea de azi, îi atribuie „patentul” capitalismului. La ce bun treizeci de servitori? Mănânci mai bine, dormi mai bine, dacă ai treizeci de slugi în loc de trei? Înțeleg să-ți ții o „șicsă”, (amantă creștină – n.m.) înțeleg să ai o sufragerie frumoasă, un pat bun și larg...”

Dacă Dostoievski are dreptate când spune despre romanul lui Cervantes că e cea mai tristă carte pe care a citit-o, atunci, acești frați ai noștri, sunt marii nefericiți ai acestui pământ.

Mi-am amintit de acest om singur și de palatul său, privindu-mi câinele coborând de pe înălțimile munților la venirea mea. El, este singurul paznic al casei mele aflată între pădurile Tocului. De jur-împrejur, nesfârșite păduri; și pârâul, pârâul șopotind neconținut la poartă, fluturându-și undele deasupra pietrelor, asemeni unei basmale lunecând pe umerii apei.

În depărtări, crepusculul, reduta avansată a nopții, flutură lumina. Odihnesc pe terasă, ascultându-l pe Bartholdy, cel mult respectat de Goethe. Acest evreu care a cultivat romantismul cu echilibrul unui muzician care prețuiește marea tradiție, a compus, la numai 17 ani, grandioasa uvertură la „Visul unei nopți de vară”. Începe, pacea nopții...

*

Târziu aflu că obsesia ființei la Noica, vine de la „întru”. Devenirea întru ființă... „Tot gândul meu filozofic - s-a mărturisit Noica unui preot - se învârte în jurul unei biete propoziții: „întru”, pe care am descoperit-o în Dicționarul lui Sextil Pușcariu și în cărțile Bisericești.”

„Întru”, bănuțul lui Noica în vorbirea despre ființă.

*

Sunt incredințat că însemnările rabinului Benjamin de Tudela, savantul-călător, aflat în Balcani în căutarea triburilor pierdute ale lui Israel, exprimă o convingere exactă. Cred asta, chiar dacă rândurile mele vor deștepta în mintea cititorului, o mirare egală, cu a profesorului de limbă și literatură rusă, Zahăr Petrovici Parfenov, eroul lui Moghilevski, cel cu ochi foarte pătrunzători și triști, atunci când află că elevul Mecinikov neagă în lucrarea sa existența lui Dumnezeu...

Scrie rabinul după ce a întâlnit tribul aromân, la 1170, existând în mijlocul unor neamuri ostile: „Acesta este unul din cele 10 triburi pierdute ale lui Israel!” Constatărea sa, aflată astăzi la British Museum, are nenumărate pârghii de susținere. Una din ele, ar fi aceea, că acest trib, asemeni

celor două cunoscute, a infirmat principiul potrivit căruia o minoritate se dizolvă puțin câte puțin, în mijlocul poporului majoritar, cu atât mai ușor și mai repede, cu cât ea nu are un stat propriu, protector. Ei bine, tribul aromân, nu și-a pierdut niciodată identitatea multimilenară. Este adevărat ce susține Simon Wiesenthal, că minorități cu state protectoare în spate, se lasă asimilate, abandonând ceea ce aduseseră cu ele, din oportunitate ori din motive de siguranță. Și abandonează trecutul. Evreii însă nu. Și asemenea fraților lor, acest trib regăsit de rabin.

„Suntem numiți evreii Balcanilor, afirmă într-un volum caleidoscopic poetul lor Teohar Mihadaș. Avem asemenea evreilor, aplicația spre valorile de cultură, și avem cultul familiei la fel ca evreii.”

John Nandriș, de la Institute of Archeology – University College London scrie: „Asemenea evreilor, aromânii sunt o minoritate capabilă și întreprinzătoare, răspândită printre alte populații, și asemenea evreilor ei au dreptul să existe! Diaspora lor nu este numai rezultatul literal al circumstanțelor istorice, cum a fost jefuirea și distrugerea sitului lor protourban, Moscopolea de către Ali-Pașa în 1769 și 1788. Aria lor de răspândire este, de asemenea, o manifestare a vechimii lor în regiune, și a unui mod de viață specific.

Și aromânii au fost obligați să asculte cu răbdare tot felul de explicații partizane, privind originea lor și definirea culturală, explicații ajungând uneori până la rasism.”

*

Recitesc „Cronica de familie” a lui Petru Dimitriu. Autor cu ambiții bonapartistice. Treizeci și trei de capitole și șase sute șazeci și șase de personaje! Atâtea a numărât, cu răbdarea unui evreu vânzător de mărunțișuri, scriitorul Geo Șerban. „Treizeci și trei am făcut anume eu, dar șase sute șazeci și șase, întâmplarea...”, se amuza autorul.

*

Au început și politicienii de „bacșișuri mici” să vorbească de poltroneria occidentală, socotind ca început calendaristic al lașității occidentale față de rumâni, anul 271, adică atunci când Aurelian a părăsit Dacia romanizată lăsându-ne pradă migrației asiatice. Oare de ce nu vorbește nimeni de trădările românilor de dincolo de Carpați? Păi românii au mers din trădare în tră-

dare. Ba mai mult: România, este singura țară din lume, care plătește trădarea chiar și sub formă de pensie. România, cea din prelungirea celor două provincii arareori și-a luminat aura destinului istoric, dar și-a întunecat-o adesea.

*

România este singura țară a Europei unde ilegalul, pentru a deveni constituțional, are nevoie doar de... „puțintică răbdare”.

*

E supărat scriitorul Ion Marin Almăjan, că în revista „Scrișul bănățean”, din colectivul căreia face parte și domnia sa, prietenul meu Viorel Roman de la Universitatea din Bremen, continuă număr de număr, exercițiul său de hierofant-catolic. Simplu exercițiu, sau misiune asumată circumstanțial? Oricum ar fi, angoasa profesorului Roman,

UASILE TODI

care se transformă încet în certitudine spirituală, mă duce cu gândul la replica lui Stio-pul, personajul lui Everac din „Un fluture pe lampă”, tot profesor și tot descărcând mereu ceva de pe suflet: „...dacă poporul român ar fi optat la timp pentru catolicism el ar fi avut, spiritual, o situație mai bună, ar fi conceput universalitatea și transcendența, două dimensiuni fără de care o cultură nu poate fi mare”.

Da, se poate, numai că atunci, ortodoxismul ar fi pierdut legătura sa misterioasă și tainică cu logosul. Cu Logosul care se distribuie fără să se împartă. Logos-ul, adică Rațiunea supremă sau ultima rațiune a lucrurilor, după Sfântul Părinte Maxim Mărturisitorul.

*

Ambasadorul României la Londra, al României secolului XXI, „nu știa o boabă de engleză când a ajuns la Londra. În schimb, e un mare fan Inna, ale cărei piese le ascultă și de câteva zeci de ori pe zi. Cu timpul, a început să fredoneze în engleză piesele Innei, din păcate cu tot cu greșelile de pronunție. Așa a ajuns să vorbească engleza la fel de prost ca Inna”, a povestit un consilier al ambasadorului.

Unde ești tu anticule Varo, care ai considerat corpul diplomaților ca fiind „suma inteligențelor” și „elita valorilor” unui stat? Și astfel de oameni, promovează și apără interesele naționale, în chiar Imperiul Britanic, despre care nepoata lui Solomon Guggenheim, consideră că a supraviețuit tocmai, datorită diplomaților săi...

În drumul său de la „diplomația elitelor la elita diplomației”, România a dat totuși acestei... vocații, pe Alecsandri și Bolintineanu, pe Maiorescu și Titulescu. O tempora...

*

Multe pe lumea asta, nu se pot dobândi cu hârtii, indiferent de chipul imprimat pe ele. Liniștea, de pildă, atât cea din auz, cât și cea din suflet.